

Vergaderjaar 2008–2009

31 001

Programma voor Jeugd en Gezin

Nr. 59

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR JEUGD EN GEZIN EN DE STAATS-SECRETARISSEN VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 december 2008

Op 19 juni jl. hebben wij uw Kamer geïnformeerd over de stand van zaken van de Zorg- en Adviesteams (ZAT's) en de manier waarop we de samenwerking in de jeugdketen voor snelle en goede hulp voor kinderen en jongeren met problemen op scholen voor PO, VO en MBO willen verbeteren (Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 001, nr. 51). We hebben onze ambitie uitgesproken om in 2011 100% dekking te hebben van goed functionerende ZAT's in alle onderwijssectoren. In die brief hebben wij u toegezegd om u eind dit jaar te informeren over de voortgang van de belangrijkste maatregelen die wij op het terrein van de ZAT's hebben aangekondigd: de ondersteuning, de monitoring en wetgeving van ZAT's. Ook geven wij u, op uw verzoek (met kenmerk 2008208331/2008D20030), een reactie op de notitie «Speciale zorg voor speciale kinderen» van de Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland (AJN) over de taken van de jeugdgezondheidszorg ten behoeve van leerlingen in het speciaal onderwijs en andere zorgleerlingen. Op 17 december aanstaande spreken wij met uw Kamer tijdens het Algemeen Overleg over Zorg- en Adviesteams.

Ondersteuning ZAT's

We hebben aangekondigd aan het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) een subsidie te verstrekken voor de vorming van een landelijk steunpunt ZAT's. De afgelopen tijd is aan de inrichting van dit steunpunt gewerkt en in oktober 2008 is het steunpunt van start gegaan. Begin 2009 zullen wij het steunpunt officieel openen. Het steunpunt verschaft informatie, ideeën, tips en handreikingen over de samenwerking in de jeugdketen. Daarnaast biedt het steunpunt ondersteuning op maat voor professionals die zijn betrokken bij het opzetten of de uitvoering van ZAT's. Bij uitvoerders spelen vragen als: «Hoe om te gaan met privacy en kindgegevens?», «Hoe werk je samen met ouders?» en «Hoe vraag je toestemming van ouders om de problemen van hun kind in het ZAT te bespreken?». Ook biedt het steunpunt ondersteuning aan de bestuurlijk verantwoordelijken: de gemeenten, provincies en schoolbesturen. Hierbij spelen vragen als:

«Hoe komen wij tot sluitende afspraken over samenwerking?» en «Welke partijen moeten we minimaal betrekken in de samenwerking?»

Samenhang in ondersteuning

Het landelijk steunpunt ZAT's heeft nadrukkelijk de opdracht om in de ondersteuning de verbinding te leggen tussen Zorg- en adviesteams en andere lopende ontwikkelingen, zoals passend onderwijs, de Centra voor Jeugd en Gezin, de Verwijsindex Risicjongeren (VIR), sociale veiligheid in en rond de school, voortijdig schoolverlaten en de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Voor gemeenten vormen de ZAT's immers een logisch geheel met deze ontwikkelingen.

Ook vanuit het onderwijsveld worden verschillende ontwikkelingen met elkaar verbonden en wordt de samenwerking gezocht met gemeenten en andere partijen om de zorg in en rond het onderwijs te versterken. Voor het VMBO en MBO is onder andere het voorkomen van voortijdig schoolverlaten een reden om de zorgstructuur in en om het onderwijs te versterken. De ZAT's vervullen daarin een prominente rol. Binnen de convenanten en de onderwijsprogramma's VSV zien we dat «zorg op de school» in bijna alle regio's een belangrijk thema is. Veel scholen en regio's gaan ook vanuit de middelen voor VSV met dit thema (extra) aan de slag.

In het primair onderwijs is de ontwikkeling van passend onderwijs vaak een reden om de samenwerking tussen onderwijs en zorg in ZAT's te intensiveren. Voor havo en vwo-scholen is de constatering dat veel jongeren kampen met psychische problematiek juist een reden om samen te werken in ZAT's. Wij zien de ZAT-ontwikkeling dan ook niet zozeer als een doel op zich, maar meer als een middel om kinderen en jongeren met problemen te helpen. Een middel waarvan is gebleken dat het in de praktijk werkt.

De gemeente is als meest nabije bestuurslaag het beste in staat een omgeving te creëren die een samenhangend onderwijs- en jeugdbeleid mogelijk maakt. De opdracht om op lokaal niveau te zorgen voor een samenhangend geheel van voorzieningen voor jeugd, onderwijs en zorg ligt dan ook bij gemeenten. Het lokaal jeugdbeleid moet er in elk geval in voorzien dat kinderen zich voorspoedig kunnen ontwikkelen en dat zij en hun ouders daarbij zonnodig steun krijgen, dat problemen zoveel mogelijk worden voorkomen en als ze toch ontstaan, dat deze tijdig worden gesignaleerd en vervolgens ook worden aangepakt. De invulling van die basisinfrastructuur verschilt van gemeente tot gemeente en verandert mee met de ontwikkeling van de jeugd: hoe ouder de jongere, des te groter zijn leefomgeving en des te prominenter de rol van de zorgstructuren in en om onderwijsinstellingen.

Om gemeenten goed te ondersteunen in hun rol als integrale regisseur zijn wij met de Vereniging Nederlandse Gemeenten bezig de landelijke ondersteuningsprogramma's voor onder andere ZAT's, Centra voor Jeugd en Gezin, VIR, aanpak kindermishandeling nog meer en beter in onderlinge samenhang aan te bieden. Hiertoe zullen wij nog dit jaar nadere afspraken maken.

Monitoring

De afgelopen jaren is de ZAT-ontwikkeling nauwlettend gevolgd. In de brief van 19 juni hebben we aangekondigd dat we streven naar een monitor met zo min mogelijk administratieve lasten. Deze monitor moet enerzijds op landelijk niveau inzicht geven in of er in 2011 sprake is van een 100% dekking van goedwerkende ZAT's en anderzijds een grote gebruikswaarde hebben voor scholen en gemeenten als een basis voor

eigen beleidskeuzes. Inmiddels heeft het NJI een nieuwe monitor ontwikkeld. Uitgangspunt is dat er een beperkt aantal «landelijke» indicatoren komt aan de hand waarvan er informatie beschikbaar komt over de voortgang en de kwaliteit van de ZAT's op landelijk niveau en daarnaast, afhankelijk van de respons, ook per provincie, per gemeente en per samenwerkingsverband VO en WSNS. Daarnaast zal het NJI een zelf-evaluatie-instrument aanbieden aan scholen en gemeenten, zodat zij hun eigen ZAT-ontwikkeling kunnen meten en volgen. Dit instrument wordt gebaseerd op de inzichten die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld in het kwaliteitstraject voor ZAT's. De monitoring biedt ook aanknopingspunten voor ondersteuning op maat voor de sectoren.

Naast de landelijke monitoring bij scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten zal op een beperkt aantal locaties nader onderzoek worden gedaan naar de maatschappelijke resultaten van goedwerkende ZAT's zoals het snel bieden van passende hulp, de handelingsgerichte ondersteuning van leerkrachten, de bijdrage aan het tegengaan van schooluitval en het bevorderen van een succesvolle schoolloopbaan.

Ons streven is om met de verschillende sectoren (PO, VO, MBO en gemeenten) afspraken te maken om de kwaliteit en dekkingsgraad van ZAT's op te nemen in de benchmark die de sectoren zelf gebruiken om prestaties te meten en te vergelijken. In het MBO en bij de VNG zien we al eerste bewegingen in deze richting. Voor het PO en VO willen we op termijn ook toe naar deze situatie.

Hoe nu verder?

In de brief van juni 2008 hebben we aangekondigd te onderzoeken op welke manier we de samenwerking in Zorg- en Adviesteams en zorg in en om de school wettelijk kunnen verankeren. Dit najaar hebben we een aantal verkennende gesprekken gevoerd met mensen die werken in de verschillende onderwijssectoren, de hulpverlening en gemeenteamtbanen. Uit deze gesprekken bleek dat op veel plekken in Nederland het onduidelijk is wat partijen over en weer van elkaar kunnen verwachten en dat bijvoorbeeld de financiering van schoolmaatschappelijk werk en de deelname van Bureau Jeugdzorg aan de ZAT's op veel plekken een discussiepunt is. Ook komt vaak aan de orde dat scholen te maken hebben met veel verschillende gemeenten en dat het concept van regierol in de praktijk op de nodige praktische obstakels stuit. Tot slot komt vaak aan de orde dat partijen graag willen dat iemand een knoop kan doorhakken wanneer de samenwerking niet vanzelf tot stand komt.

Met deze kennis kunnen we een aantal thema's vaststellen:

- Geen vrijblijvendheid meer. We zien de school als de belangrijkste vind- en werkplaats voor kinderen en jongeren met problemen. Als we willen dat jongeren met problemen geholpen worden, kan samenwerking in ZAT's niet langer als iets vrijblijvends gezien worden.
- Relatie met wetsvoorstel CJG en regierol gemeenten. De ontwikkelingen met betrekking tot de ZAT's hebben een relatie met het wetsvoorstel CJG en regierol gemeenten, dat binnenkort aan de Raad van State zal worden aangeboden ter advisering. Op 16 november 2007 heeft uw Kamer een brief ontvangen met de hoofdlijnen van dit wetsvoorstel. Met dit wetsvoorstel wordt de vrijblijvendheid tegengegaan.
- Doorzettingsmacht. Op het moment dat partijen er met elkaar niet uitkomen en bijvoorbeeld een bepaalde organisatie niet mee wil werken in de samenwerking in en rondom het onderwijs, willen we dat er knopen doorgehakt kunnen worden.
- Rol onderwijs ten opzichte van gemeente. Juist omdat de school de vind- en werkplaats is van jongeren met problemen is het van groot belang dat elke school meewerkt aan de samenwerking in de jeugd-

keten. Uit de monitor ZAT's blijkt dat 9 op de 10 scholen willen meewerken aan die samenwerking. Een aantal scholen blijft echter achter. We willen ook de vrijblijvendheid vanuit het onderwijs in de samenwerking in de jeugdketen doorbreken. «Zorg in en om de school» kan als onderdeel aan de Lokale Educatieve Agenda (LEA) worden toegevoegd. De LEA is op dit moment de plek van overleg tussen gemeenten en onderwijs over het onderwijsachterstandenbeleid, maar zou dan meer gaan gelden als overleg om afspraken te maken over lokaal jeugdbeleid.

- Regierol van gemeenten ten opzichte van het onderwijs. We willen dat de samenwerking voor zorg in en om de school onder regie van de gemeente gebeurt. De gemeente is immers de regisseur in het jeugdbeleid. Het wetsvoorstel CJG en regierol gemeenten geeft de opdracht aan gemeenten om extra opvoed- en opgroei-ondersteuning te organiseren. Tegelijkertijd zien we dat voor sommige onderwijssoorten de schaal van de gemeente niet aansluit bij de schaal waarop het onderwijs werkzaam is. We hebben bureau Oberon de opdracht gegeven om nader onderzoek te doen naar mogelijkheden om de regierol van gemeenten voor het VO, MBO en speciaal onderwijs handen en voeten te geven.

Dit zijn eerste contouren die nog nadere uitwerking vragen. Wij zullen u van onze vorderingen op de hoogte houden.

Reactie rapport Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland

Net als de AJN vinden wij het belangrijk dat de kinderen en jongeren die gebruik maken van het speciaal onderwijs en die extra zorg nodig hebben, deze zorg ook krijgen. Gelukkig zijn hiervoor binnen de huidige kaders al diverse mogelijkheden die de jeugdgezondheidszorg in staat stellen deze zorg te verlenen.

In het uniform deel van het basistakenpakket zoals vastgelegd in de Wet publieke gezondheid is aangegeven welke zorg aan alle kinderen geboden dient te worden. Binnen de financiering van het uniforme deel is geld beschikbaar voor extra activiteiten ten behoeve van risicokinderen.

Daarnaast is het mogelijk om bovenop het uniforme deel extra zorg te bieden vanuit het maatwerkdeel van het basistakenpakket. Deze extra zorg kan verschillen per gemeente en flexibel worden ingezet. Voor de financiering van het maatwerkdeel is de gemeente verantwoordelijk. Onderdeel van het maatwerkdeel van het basistakenpakket is ook de deelname van de jeugdgezondheidszorg aan Zorg- en Adviesteams.

Een van de conclusies uit de notitie is dat het landelijk basistakenpakket onvoldoende beschrijft welke taken er door de jeugdgezondheidszorg moeten worden uitgevoerd in het Speciaal Onderwijs. Momenteel bereidt het Centrum Jeugdgezondheid van het RIVM een advies voor over de invulling van de contactmomenten voor het speciaal onderwijs.

Overigens is het van belang te beseffen dat ook andere instellingen dan de jeugdgezondheidszorg ondersteuning kunnen of soms zelfs moeten bieden aan leerlingen in het speciaal onderwijs en andere zorgleerlingen. Het totaal van relevante instellingen zal moeten zorgen voor adequate ondersteuning. De gemeente heeft – naast de regie op de jeugdgezondheidszorg – de regierol bij de vorming van de Centra voor Jeugd en Gezin, waar de jeugdgezondheidszorg een belangrijk onderdeel van vormt, en het maken van sluitende samenwerkingsafspraken over de ondersteuning van risicokinderen en gezinnen. Onder regie van de gemeenten zal in dit verband gekomen moet worden tot sluitende, niet vrijblijvende afspraken over wie wanneer welke ondersteuning levert. Voor de vorming van deze Centra en het realiseren van opvoed- en opgroei-ondersteuning stelt het kabinet structureel € 200 miljoen per jaar beschikbaar. Gemeenten kunnen ook uit deze middelen putten voor extra activiteiten ten behoeve van risicokinderen.

Bij de indicatiestelling voor het speciaal onderwijs heeft de jeugdgezondheidszorg op dit moment ook een rol. Deze rol past in het streven naar een integrale indicatiestelling. De indicaties worden uitgevoerd door de commissies voor de indicatiestelling. In deze commissie heeft ook een jeugdarts, of een andere arts zitting. De bekostiging van de indicatiestelling verloopt via de Regionale expertisecentra. Daarnaast hebben de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs middelen voor zogenaamde Commissies voor begeleiding die een rol spelen in de begeleiding van leerlingen en bij (onderzoek voor de) (her)indicaties.

Wij hopen u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulpverlening en jeugdgezondheidszorg.

De minister voor Jeugd en Gezin,
A. Rouvoet

De staatssecretaris voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
J. M. van Bijsterveldt-Vliegenthart

De staatssecretaris voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. A. M. Dijkema